



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 294/2015-14

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 30. apríla 2015 v senáte zloženom z predsedníčky Ludmily Gajdošíkovej (sudkyňa spravodajkyňa) a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Ladislava Orosza predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátom Mgr. Petrom Petříkom, LL.M., Poľnohospodárska 26, Bratislava, vo veci namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 41 ods. 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 11 Cop 47/2014 z 15. apríla 2014 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 27. júna 2014 doručená sťažnosť [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva ako rodiča na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa

čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 dohovoru uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 11 Cop 47/2014 z 15. apríla 2014 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

Z obsahu sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľ, ktorý je občanom Francúzskej republiky, sa návrhom podaným Okresnému súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) domáhal nariadenia návratu svojho maloletého syna [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „maloletý“), do Francúzskej republiky, ktorá je krajinou jeho obvyklého pobytu a do ktorej sa odmietla vrátiť s maloletým jeho matka [REDACTED] (ďalej len „matka maloletého“).

Okresný súd uznesením sp. zn. 3 P 21/2012 z 1. októbra 2012 rozhodol o zamietnutí návrhu. Krajský súd na odvolanie sťažovateľa uznesením sp. zn. 11 Cop 624/2012 z 24. januára 2013 zrušil uznesenie súdu prvého stupňa a vrátil vec na ďalšie konanie. Okresný súd následne rozhodol uznesením sp. zn. 3 P 21/2012 z 13. septembra 2013 o nenariadení návratu maloletého. Vo svojom rozhodnutí dospel k záveru, že krajinou obvyklého pobytu maloletého je Francúzsko, že až do odchodu matky s maloletým vykonával starostlivosť o maloletého a že na území Slovenska došlo k neoprávnenému zadržaniu maloletého proti jeho vôli. Hlavným dôvodom rozhodnutia okresného súdu o nenariadení návratu maloletého je podľa sťažovateľa rozhodnutie Odvolacieho súdu v Aix en Provence z 2. júla 2013 (ďalej len „rozhodnutie francúzskeho súdu“), podľa ktorého dieťa bude mať trvalý pobyt u svojej matky. Sťažovateľ v tejto súvislosti uvádza: *„je potrebné poukázať na skutočnosť, že tieto (prvostupňové a odvolacie rozhodnutie francúzskych súdov, pozn.) riešili len otázky ohľadom zverenia dieťaťa do osobnej starostlivosti rodiča a úpravy styku, avšak vôbec sa nezaoberali otázkami týkajúcimi sa neoprávneného zadržania v zmysle Haagskeho dohovoru.“* Krajský súd na odvolanie sťažovateľa napadnutým uznesením potvrdil uznesenie okresného súdu. Vo svojom rozhodnutí konštatoval, že rodičia pred premiestnením maloletého vykonávali opatrovnícke práva k maloletému spoločne, obvyklým pobytom maloletého v čase jeho premiestnenia na územie Slovenskej republiky bola Francúzska republika, 31. júla 2011 došlo k neoprávnenému zadržiavaniu maloletého na území Slovenskej republiky, napriek účelu Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí z 25. októbra 1980 (ďalej len „Haagsky dohovor“) je potrebné posudzovať každý prípad individuálne

a prihliadať na záujem maloletého dieťaťa a jeho už vytvorené väzby. Krajský súd dospel k záveru, že návrat maloletého do krajiny obvyklého pobytu by predstavoval pre dieťa aj matku nebezpečenstvo ujmy.

Sťažovateľ namieta, že postupom krajského súdu došlo k nesprávnemu právnemu posúdeniu a aplikácii Haagskeho dohovoru a ustanovení nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (ďalej len „nariadenie Brusel II bis“), čím došlo aj k porušeniu čl. 1 ods. 2 ústavy. V sťažnosti uviedol: *«Krajský súd vo svojom rozhodovaní úplne odhliadol od účelu a zmyslu Haagskeho dohovoru, ktorým je návrat dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu a nad tento účel jednostranne, arbitrárne a neprímerane povýšil záujem dieťaťa, ktorý videl predovšetkým v udržaní vzťahov s matkou vo výchovnom prostredí na Slovensku a to bez ohľadu na vek dieťaťa a jeho schopnosť sa adaptovať na nové prostredie. Navyše Krajský súd nesprávne uprednostnil záujem dieťaťa na zachovaní výchovného prostredia nad záujmom dieťaťa na práve dieťaťa stýkať sa s oboma rodičmi. Takouto jednostrannou a disproporčnou interpretáciou a následnou nesprávnou aplikáciou a vlastne obchádzaním príslušným medzinárodných dohovorov Krajský súd v Bratislave konvalidoval trvajúci protiprávny stav a hrubo zasiahol do práva sťažovateľa na súdnu ochranu a hlavne do práva rodiča na starostlivosť o deti a ich výchovu.*

Sťažovateľ opätovne zdôrazňuje, že dôvody na nenariadenie návratu podľa čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru je potrebné vykladať reštriktívne a v žiadnom prípade ich nemožno odôvodniť iba naviazanosťou dieťaťa na sociálne a príbuzenské väzby na Slovensku a na podporu správnosti tohto právneho názoru sťažovateľ opäť poukazuje na rozhodnutie ESLP v Strassbourgu z 18. 01. 2011 vo veci sťažnosti č. 26755/2010, kde súd uviedol: *„Výnimky z čl. 12 a 13 Dohovoru musia byť interpretované striktne, aby bolo zabránené rodičovi únoscovi profitovať zo zhojenia nelegálnej situácie plynutím času, ktorú sám spôsobil.“»*

Sťažovateľ ďalej namieta nedostatočné odôvodnenie napadnutého uznesenia, z ktorého podľa jeho názoru nevyplýva, aká konkrétna ujma by maloletému hrozila, ak by bol nariadený jeho návrat. Táto okolnosť nebola podľa sťažovateľa v konaní relevantným spôsobom zisťovaná a preukázaná. V tejto súvislosti poukazuje, že *„argumenty a závery Krajského súdu v Bratislave zdôvodňujúce nebezpečenstvo hroziacej ujmy v podobe horšieho bývania a zhoršenej finančnej situácie matky v prípade, že by súd rozhodol o návrate dieťaťa do Francúzska sa prvýkrát objavili až v písomnom vyhotovení uznesenia Krajského súdu v Bratislave č. k. 11 Cop 47/2014 zo dňa 15. 04. 2014, ktoré je právoplatné a sťažovateľ nemá nijakú reálnu možnosť na tieto závery reagovať. Týmto postupom Krajského súdu bolo sťažovateľovi upreté právo spravodlivý proces a kontradiktórnosť konania, pretože Krajský súd iba arbitrárne konštatoval dôvody, podľa ktorých má nepochybne hroziť dieťaťu ujma, pričom sťažovateľ nikdy nemal možnosť a už ani nemá možnosť sa k týmto pochybným záverom Krajského súdu vyjadriť.“*

Nedostatočné odôvodnenie napadnutého uznesenia sa podľa sťažovateľa týka aj posúdenia primeraných opatrení na zabezpečenie ochrany maloletého po jeho návrate.

Napokon sťažovateľ namieta nesprávne posúdenie krajiny obvyklého pobytu maloletého, k čomu uvádza: *«Krajský súd nesprávne vyhodnotil, že miesto trvalého pobytu (po francúzsky: „résidence permanente“) musí je zároveň aj miestom obvyklého pobytu (po francúzsky: „résidence habituelle“) v zmysle Haagskeho dohovoru. Uvedené vyplýva aj z terminológie konajúcich francúzskych súdov, kde prvostupňový súd v Nice určil, že miestom obvyklého pobytu je dieťaťa je ■■■ a druhostupňový súd v Aix en Provence určil, že miestom trvalého pobytu je bydlisko matky. Nikde vo francúzskych rozsudkoch sa však neuvádza, že bydliskom matky je a musí byť Slovenská republika.»*

Na základe uvedeného navrhuje, aby ústavný súd rozhodol týmto nálezom:

„1. Základné právo sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie vyplývajúce z čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 46 Ústavy SR

uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 11 Cop 47/2014 zo dňa 15. 04. 2014 porušené bolo.

2. Základné právo sťažovateľa na rešpektovanie súkromného a rodinného života vyplývajúce z čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo rodiča na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy SR uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 11 Cop 47/2014 zo dňa 15. 04. 2014 porušené bolo.

3. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave č. k. 11 Cop 47/2014 zo dňa 15. 04. 2014 sa zrušuje.

4. Krajský súd v Bratislave je povinný do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky zaplatiť finančné zadostučinenie sťažovateľovi vo výške 55.000,- eur (slovom päťdesiatpäťtisíc eur) na účet právneho zástupcu sťažovateľa.

5. Krajský súd v Bratislave je povinný uhradiť sťažovateľovi trovy konania do 15 dní od doručenia tohto nálezu na účet jeho právneho zástupcu.“

II.

V zmysle čl. 127 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) predpisov každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto

ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavne neopodstatnený návrh ide vtedy, ak ústavný súd pri jeho predbežnom prerokovaní nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98). V zmysle konštantnej judikatúry ústavného súdu je dôvodom na odmietnutie návrhu pre jeho zjavnú neopodstatnenosť aj absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným konaním alebo iným zásahom do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej. Inými slovami, ak ústavný súd nezistí relevantnú súvislosť medzi namietaným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých navrhovateľ namieta, vysloví zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti a túto odmietne (obdobne napr. III. ÚS 263/03, II. ÚS 98/06, III. ÚS 300/06).

Podľa čl. 41 ods. 4 ústavy starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydliia a korešpondencie.

Podľa čl. 8 ods. 2 dohovoru štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.

Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k obom označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08).

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, pričom jeho súčasťou je aj ochrana, ktorá sa účastníkovi konania poskytuje v odvolacom konaní, t. j. v konaní, v ktorom sa podaním riadneho opravného prostriedku domáha ochrany svojich práv pred odvolacím súdom z dôvodov, ktorých uplatnenie umožňuje procesné právo. Ak účastník konania splní predpoklady ustanovené zákonom na poskytnutie ochrany v odvolacom konaní, všeobecný súd mu túto ochranu musí poskytnúť v rozsahu, v akom sa preukáže existencia dôvodov na poskytnutie súdnej ochrany v takom konaní. Poskytnutie takejto právnej ochrany však, prirodzene, nemožno považovať za právo na úspech v odvolacom konaní (m. m. II. ÚS 4/94), ak každé také rozhodnutie odvolacieho súdu odpovedá na obsah odvolania ústavne konformným spôsobom a v rozsahu upravenom zákonom (čl. 46 ods. 4 ústavy).

Ústavný súd nie je súdom vyššej inštancie rozhodujúcim o opravných prostriedkoch v rámci sústavy všeobecných súdov. Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav, a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlniteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 13/00, I. ÚS 17/01, III. ÚS 268/05).

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. IV. ÚS 77/02) do obsahu základného práva na súdnu ochranu, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá má základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Do práva na spravodlivý proces nepatrí právo účastníka konania, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov. Právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že všeobecné súdy zistia (po vykonaní dôkazov a ich vyhodnotení) skutkový stav a po použití relevantných právnych noriem vo veci rozhodnú za predpokladu, že skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné a že neboli prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces.

Súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je taktiež právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (III. ÚS 78/07, IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04).

Ústavný súd pripomína, že všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania (m. m. I. ÚS 241/07). Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (napr. II. ÚS 44/03, III. ÚS 209/04, I. ÚS 117/05). Rovnako Európsky súd pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) pripomenul, že súdne rozhodnutia musia v dostatočnej miere uvádzať dôvody, na ktorých sa zakladajú. Článok 6 ods. 1 dohovoru však nemožno chápať tak, že vyžaduje podrobnú odpoveď na každý argument, pričom odvolací súd sa pri zamietnutí odvolania môže obmedziť na prevzatie odôvodnenia nižšieho súdu (García Ruiz proti Španielsku z 21. 1. 1999).

Sťažovateľ namieta porušenie svojich práv nesprávnym právnym posúdením podmienok nenariadenia návratu maloletého podľa Haagskeho dohovoru a nariadenia Bursel II bis a nedostatočným odôvodnením rozhodnutia v tejto časti (posúdenie existencie nebezpečenstva hroziacej ujmy v prípade návratu a primeraných opatrení na zabezpečenie ochrany maloletého po jeho návrate).

Krajský súd v napadnutom uznesení uviedol:

„V konaní nebolo sporné, že pred premiestnením opatrovnícke práva k maloletému vykonávali rodičia spoločne, a to v domácnosti otca v [REDACTED] vo Francúzsku, z ktorej

skutočnosti možno vyvodit' záver, že obvyklý pobyt maloletého dieťaťa v čase jeho premiestnenia na územie Slovenskej republiky bola Francúzska republika. Uvedený záver podporilo aj rozsiahle dokazovanie vykonané súdom prvého stupňa podrobne uvedené v napadnutom uznesení, na ktoré odvolací súd poukazuje. Po ustálení obvyklého pobytu maloletého dieťaťa a konštatovaní, že dňom 31. 07. 2011, t. j. po uplynutí doby, na ktorú dal otec súhlas matke s vycestovaním dieťaťa došlo k neoprávnenému zadržiavaniu maloletého na území Slovenskej republiky, správne súd prvého stupňa v konaní zisťoval možnosť aplikácie článku 13 písm. b) Dohovoru, keďže obrana matky v konaní smerovala k preukázaniu, že dieťa by návratom bolo vystavené nebezpečenstvu fyzickej i psychickej ujmy a v tomto kontexte posudzoval vo vzťahu k článku 13 písm. b) Dohovoru aj aplikáciu článku 11 ods. 4 Nariadenia. Pri formulovaní svojho právneho záveru vychádzal z vykonaného dokazovania, vykonané dôkazy posudzoval v kontexte s najlepším záujmom maloletého dieťaťa, na ktoré kritérium keďže ide o konanie týkajúce sa ochrany práv maloletého dieťaťa je potrebné aj v návratovom konaní prihliadať.“

K posúdeniu nebezpečenstva ujmy v prípade návratu maloletého krajský súd ďalej uviedol: „*Keďže ide o kritérium najlepšieho záujmu maloletého dieťaťa treba uviesť, že napriek účelu Dohovoru, ktorým je okamžité navrátenie maloletého dieťaťa do krajiny jeho obvyklého pobytu, t. j. do prostredia z ktorého bolo vytrhnuté, v dôsledku čoho boli porušené už vytvorené väzby dieťaťa na prostredie v ktorom žilo (sociálne, rodinné väzby), treba každý prípad posudzovať individuálne. Individuálnym posudzovaním danej prejednávanej veci odvolací súd zhodne ako súd prvého stupňa dospel k záveru, že ide o špecifický prípad v tom, že dieťa v čase jeho neoprávneného premiestnenia, resp. zadržania na území Slovenskej republiky malo 3 a pol mesiaca, z čoho jednoznačne vyplýva, že žiadne väzby okrem fyzickej prítomnosti rodičov nemalo vo Francúzsku vytvorené a väzby, ktoré si postupne svojim vlastným vnímaním vytváralo, sa viažu iba na územie Slovenskej republiky. Dieťa za svoj domov považuje bydlisko matky v [REDAKOVANÉ], keďže iný domov nepozná, rozpráva iba po slovensky a je v každom smere fixované a plne odkázané na osobu matky žijúcu na území Slovenskej republiky, ktorá mu od jeho narodenia poskytuje riadnu starostlivosť, dieťa má vytvorené väzby k priateľom, známym, príbuzným iba na území*

Slovenskej republiky... Vychádzajúc zo špecifickosti danej konkrétnej veci, s prihliadnutím na záujem maloletého dieťaťa, ktorý aj v návratových konaniach nie je možné opomenúť, odvolací súd zhodne ako súd prvého stupňa dospel k záveru, že návrat dieťaťa aj keď do krajiny jeho obvyklého pobytu by predstavoval pre dieťa nebezpečenstvo hroziacej ujmy, nakoľko nariadením návratu by došlo k tak zásadným a závažným zmenám v živote dieťaťa, ktoré vo vysokej miere osvedčujú riziko ohrozenia práv dieťaťa, tak ako ich charakterizuje článok 13 písm. b) Dohovoru. Je pravdou, že článok 13 písm. b) Dohovoru treba posudzovať a vyhodnocovať vo vzťahu k dieťaťu, nie k rodičovi únoscovi, v danej veci k matke, pokiaľ však ide o tak malé dieťa ako ■■■ (v čase zadržania 3 a pol mesiaca, v čase rozhodovania vo veku 3 rokov), ktoré je v každom smere plne odkázané a fixované na osobu matky, nie je možné pri posudzovaní dôvodov uvedených v článku 13 písm. b) Dohovoru jednoznačne oddeliť osobu matky od dieťaťa. V danej veci možno ako nesporný fakt konštatovať, že návrat dieťaťa bez matky je vylúčený a aj návrat dieťaťa s matkou by predstavoval ako pre dieťa, tak aj pre matku nebezpečenstvo ujmy. Pre dieťa z dôvodu, že v krajine obvyklého pobytu nemá vytvorené žiadne väzby, ako aj z dôvodu výraznej zmeny prostredia, neovládania jazyka, nemožnosti umiestniť ho v kolektívnom zariadení, pre matku z dôvodu výrazne horších životných podmienok týkajúcich sa bývania, najmä však finančného zabezpečenia, ktoré skutočnosti by mali priamy dopad na maloleté dieťa v každej oblasti jeho života. Uvedený záver podporuje aj súdom prvého stupňa vykonané dokazovanie v rámci preukázania primeraných opatrení [článok 11 ods. 4 Nariadenia vo vzťahu k článku 13 písm. b) Dohovoru], ponúknutých v konaní otcom a garantovaných príslušnými orgánmi vo Francúzskej republike na žiadosť súdu prvého stupňa...“

K posúdeniu primeraných opatrení, ktorých hodnotenie sťažovateľ namieta, krajský súd uviedol: „Z obsahu spisu je nesporné, že ani jeden z rodičov nemá záujem na obnovení spoluzitia, čo vylučuje aj vzhľadom na konfliktné vzťahy rodičov, bývanie matky v byte otca za podmienok predložených otcom na dobu určitú (12 mesiacov od právoplatnosti rozsudku o nariadení návratu), pričom ani alternatívne možnosti bývania matky s dieťaťom v sociálnej ubytovaní (taktiež iba dočasne), nemožno posúdiť za zabezpečenie bývania charakterizujúceho ako vyhovujúce pre dieťa vo veku maloletého ■■■. Pokiaľ ide o finančné

zabezpečenie, toto by matke a dieťaťu bolo zabezpečené len zo strany štátu, keď podľa vyjadrenia príslušného francúzskeho úradu príjem matky bude predstavovať suma 280 €, skladajúca sa so sumy 180 € ako sociálneho príspevku na maloletého ■■■ a zo sumy 100 € výživného zo strany otca určeného príslušným francúzskym súdom. Otec požiadavku matky prednesenú v konaní na zloženie sumy 4.000 € na preklopenie nepriaznivej finančnej situácie, najmä do času vybavenia sociálnych dávok, prípadne zamestnania sa v prípade návratu odmietol zložiť s odôvodnením, že nemá na to finančné prostriedky. V neprospech otca svedčí aj jeho konanie, keď z účtu v banke vo Francúzsku vedeného na matku, kde od júla 2011 sú poukazované sociálne dávky pre maloletého vo výške 180 €, vybral cca sumu 2.000 €, nie však pre potreby dieťaťa. Rovnako v neprospech otca treba vyhodnotiť aj jeho samotné plnenie vyživovacej povinnosti k maloletému, keď od júla 2011 na výživu maloletého neprispieva, pričom, jeho obrana, že pokiaľ matka neoprávnene zadržáva dieťa, nebude naň platiť, nemožno z pohľadu záujmu maloletého dieťaťa a krytia jeho odôvodnených potrieb prijať. Z tohto pohľadu prísľub otca daný v konaní, že bude na výživu maloletého prispievať sumou 200 € mesačne sa javí ako účelový, naviac keď otec ani výživné vo výške 100 € mesačne určené francúzskym súdom maloletému nezasiela, ale určenú sumu zasiela na účet matky vo Francúzsku, ku ktorému matka po odchode na Slovensko nemá prístup.“

S námietkou nesprávneho posúdenia krajiny obvyklého pobytu sa krajský súd vysporiadal takto: «Pokiaľ ide o odôvodnenie napadnutého uznesenia, z tohto napriek námietkam otca nevyplýva právny záver, že došlo k zmene obvyklého pobytu maloletého dieťaťa. Súd prvého stupňa s poukazom na článok 3 Dohovoru iba uzavrel, že v čase rozhodovania o návrate maloletého dieťaťa do krajiny jeho obvyklého pobytu neboli splnené podmienky pre nariadenie návratu s poukazom na rozhodnutie francúzskeho odvolacieho súdu, ktorý vyslovil, že bydliskom dieťaťa je bydlisko matky nachádzajúce sa na území Slovenskej republiky. Pokiaľ ide o konkrétne rozhodnutie francúzskeho odvolacieho súdu v Aix en Provence 6, Senát C zo dňa 2. júla 2013, č. C 2013/404, toto citoval vo svojom rozhodnutí, keďže ho považoval za významné z dôvodu, že išlo o rozhodnutie štátu obvyklého pobytu maloletého dieťaťa, ktorým boli upravené opatrovnícke práva, pričom

právne závery francúzskeho odvolacieho súdu „že dieťa bude mať miesto trvalého pobytu u svojej matky z dôvodu, že ide o dieťa veľmi malé, ktoré potrebuje materinskú starostlivosť v prostredí ktoré pozná už 2 roky“ použil na podporu svojho právneho záveru. Tým, že ho hodnotil ako jeden z dôkazov, skutočnosť, že rozhodnutie francúzskeho odvolacieho súdu v čase rozhodovania súdu prvého stupňa nebolo právoplatné, ale iba vykonateľné, neznamenalo takú prekážku, ktorá by vylučovala možnosť použiť predmetný rozsudok ako dôkazný prostriedok... Súd prvého stupňa rozhodnutie francúzskeho odvolacieho súdu použil najmä na podporu svojej argumentácie vo vzťahu k najlepšiemu dieťaťu, keďže aj francúzsky odvolací súd určením bydliska dieťaťa u matky vyslovil svoj názor na to, čo je v najlepšom záujme maloletého dieťaťa.»

Ústavný súd po preskúmaní odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu dospel k záveru, že napadnuté uznesenie ústavne akceptovateľným spôsobom reaguje na všetky odvolacie námietky sťažovateľa, jasne, zrozumiteľne a v súlade s judikatúrou v obdobných veciach vrátane judikatúry medzinárodných orgánov ochrany práva, predovšetkým Európskeho súdu pre ľudské práva, objasňuje postup aplikácie kritérií na rozhodnutie o nenariadení návratu maloletého v súlade s dôrazom na zásadu najlepšieho záujmu maloletého.

Ústavný súd sa v ostatnom čase vyjadril k aplikácii týchto kritérií napr. v náleze sp. zn. IV. ÚS 100/2014 z 23. mája 2014, v ktorom uviedol – s odkazom na rozsudok ESĽP č. 27853/09 z 26. 11. 2013 vo veci X v. Lotyšsko a v ňom citovanú ďalšiu judikatúru, že dohovor a Haagsky dohovor musia byť interpretované v súlade a bez vzájomného konfliktu, pričom rozhodujúci je najlepší záujem dieťaťa, pričom zdôraznil, že vnútroštátne súdy sú povinné náležite preskúmať celú rodinnú situáciu vrátane tvrdení o „väznej ujme“, ktorá by dieťaťu v prípade návratu mala hroziť, a toto preskúmanie musia vnútroštátne súdy aj náležite odôvodniť vo svojich rozhodnutiach.

V súvislosti s cieľom a účelom Haagskeho dohovoru, na ktorý poukazuje sťažovateľ, je tiež relevantná judikatúra, podľa ktorej „návrat dieťaťa nemá byť v prípadoch,

keď je Haagsky dohovor aplikovateľný, nariadený automaticky alebo mechanicky a najlepší záujem dieťaťa musí byť posudzovaný v každom jednotlivom prípade a závisí od škály individuálnych okolností, konkrétne od veku a stupňa vyspelosti, prítomnosti alebo absencie rodičov, okolia a skúseností. Z procesného hľadiska má národný orgán konať na základe úplného preskúmania celkovej rodinnej situácie a faktorov materiálnej, emocionálnej, zdravotnej, psychologickkej a pod. povahy“ (rozsudok ESLP č. 41615/07, Neulinger a Shuruk v. Švajčiarsko zo 6. 7. 2010).

Napadnuté uznesenie krajského súdu sa podrobne zaoberá odôvodnením hrozby ujmy v prípade návratu maloletého, ktorej existenciu vyhodnotil z konkrétnych okolností nízkeho veku maloletého, jeho prirodzenej naviazanosti na matku a prostredníctvom nej na prostredie, v ktorom matka žije, ktoré je aktuálne v Slovenskej republike, kde má momentálne vytvorené najlepšie podmienky na starostlivosť o maloletého. Krajský súd svoj záver odôvodnil porovnaním s podmienkami, ktoré by mala matka vytvorené vo Francúzskej republike a ktorých preukázanie bolo aj úlohou sťažovateľa. Pri posudzovaní celkovej situácie neopomenul ani citový a duševný rozvoj maloletého, keď prihliadol aj na veľmi nízku frekvenciu stretávania sa sťažovateľa s maloletým, ktorá závisela od sťažovateľa a nebola ovplyvnená zásahmi matky maloletého. Ústavný súd len podotýka, že sťažovateľ neuviedol tieto okolnosti do iného svetla ani v sťažnosti ústavnému súdu.

K námietke sťažovateľa o nemožnosti vyjadriť sa v konaní k hodnoteniu primeraných opatrení ústavný súd opäť odkazuje na odôvodnenie napadnutého uznesenia, ako aj uznesenia okresného súdu č. k. 3 P 21/2012-812 z 13. septembra 2013, z ktorých vyplýva, že predmetom dokazovania bolo skúmanie primeraných opatrení zamerané na skúmanie uspokojenia materiálnych potrieb maloletého v prípade návratu (vytvorenie bytových podmienok, finančného zabezpečenia) v spojení so situáciou matky, ktorej bolo dieťa zverené do osobnej starostlivosti. Sťažovateľ mal možnosť predložiť už v konaní pred súdom prvého stupňa svoje vyjadrenie k tejto otázke, ako aj dôkazy na preukázanie svojich tvrdení, ktorú aj využil. V sťažnosti netvrdí, že krajský súd vychádzal pri hodnotení

primeraných opatrení z dôkazov, s ktorými nebol oboznámený, prípadne z dôkazov, ktoré neboli pred súdom vykonané.

Podľa judikatúry ústavného súdu (III. ÚS 60/04) pod právom na spravodlivé súdne konanie v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru vo vzťahu k vykonávaniu dokazovania treba rozumieť, že účastníkovi konania musí byť poskytnutá možnosť podieľať sa zákonom ustanoveným spôsobom na dokazovaní, čo znamená dôkazy navrhovať, byť prítomný na vykonávaní dokazovania (§ 122 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku) vrátane práva klásť účastníkom otázky (§ 126 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku) a k navrhovaným a už vykonávaným dôkazom sa vyjadrovať (§ 123 a § 129 ods. Občianskeho súdneho poriadku).

Do obsahu tohto práva nepatrí právo účastníka konania (dotknutej osoby) vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom, prípadne sa dožadovať ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (m. m. I. ÚS 97/97), ani domáhať sa toho, aby všeobecné súdy preberali alebo sa riadili výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorý predkladá účastník konania (II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03). Právo na súdnu ochranu nemôže byť porušené tým, že všeobecný súd vysloví svoj právny názor, rozhodne na jeho základe a svoje rozhodnutie náležite odôvodní (II. ÚS 77/06).

Vo vzťahu k poslednej námietke sťažovateľa, ktorá sa týka nesprávneho posúdenia krajiny obvyklého pobytu maloletého v súvislosti s trvalým bydliskom matky, ústavný súd s poukazom na už citované odôvodnenie napadnutého uznesenia krajského súdu konštatuje, že aj v tejto časti sa krajský súd ústavne prijateľným spôsobom vysporiadal s odvolaním sťažovateľa. Zdôraznil, že súd prvého stupňa sa rozhodnutím francúzskeho súdu zaoberal predovšetkým v súvislosti s hodnotením najlepšieho záujmu maloletého. Slovenské súdy, ako aj francúzsky súd vychádzali z toho, že obvyklým pobytom maloletého v čase jeho neoprávneného premiestnenia bola Francúzska republika, čo je rozhodujúce kritérium na konanie slovenských súdov v danej veci, ako aj na určenie právomoci francúzskeho súdu na konanie o opatrovníctve maloletého.

Ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti (napr. I. ÚS 67/06) uvádza, že z princípu nezávislosti súdov podľa čl. 144 ods. 1 ústavy vyplýva tiež zásada voľného hodnotenia dôkazov. Pokiaľ všeobecné súdy uvedené ústavné garancie rešpektujú (teda najmä čl. 46 až čl. 50 ústavy), ústavný súd nie je oprávnený znovu „hodnotiť“ hodnotenia dôkazov všeobecnými súdmi, a to dokonca ani vtedy, keby sa s hodnotením sám nestotožňoval (II. ÚS 593/2011).

Vychádzajúc z uvedeného, nemožno podľa názoru ústavného súdu považovať napadnuté uznesenie za neodôvodnené a ani za arbitrárne, t. j. také, ktoré by bolo založené na právnych záveroch, ktoré nemajú oporu v právnej norme, resp. popierajú jej podstatu, zmysel a účel, preto sa ústavný súd s námietkami sťažovateľa v tejto časti nestotožnil a sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

V súvislosti s namietaným porušením hmotných práv sťažovateľa (čl. 41 ods. 4 ústavy a čl. 8 dohovoru) ústavný súd konštatuje, že všeobecné súdy, rešpektujúc ustavnoprosné princípy garantujúce základné práva účastníkov konania na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie, podľa názoru ústavného súdu v konaní o ochranu týchto práv a v spojení s nimi posúdili aj namietané porušenie práv sťažovateľa podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a čl. 8 dohovoru, keď v rámci tohto konania posúdili aj podmienky na výchovu a starostlivosť o maloleté dieťa na strane obidvoch rodičov, a na tomto základe rozhodli o rozsahu ich participácie na výchove a starostlivosti o dieťa. Ústavný súd dospel k záveru, že aj z hľadiska posúdenia týchto práv nebol postup všeobecných súdov ani svojvoľný a ani arbitrárny a ich rozhodnutia sú aj z pohľadu poskytnutej ochrany týchto práv ústavne udržateľné.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd nezistil dôvod na prijatie sťažnosti ani v tejto jej časti a odmietol ju už pri predbežnom prerokovaní taktiež z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Vzhľadom na uvedené stratilo rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľa v danej veci opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

K odôvodneniu uznesenia podáva sudca Lajos Mészáros odlišné stanovisko.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. apríla 2015